

tum. Se nærmere om dette i Ot.prp. nr. 52 (2002–2003) avsnitt 6.4, særlig s. 42–43, og Kommentartutg. 1998 s. 511–515

2. For at tap av førerrett for alltid eller for kortere tid skal skje etter § 33 nr. 1 tredje ledd, må det være begått visse, bestemte handlinger tidligere. Det er tale om en eller flere av følgende handlinger:

– Ileggelse av straff eller domfellelse for overtredelse av vtrl. § 22, dvs. promillekjøring eller kjøring med annet berusende eller bedøvende middel eller etterfølgende alkoholnyttelse.

(Som nevnt er inndragning av førerkort etter tidligere § 33 nr. 3 opphevet, dvs. etter nektelse av å medvirke til at det blir tatt utåndingsprøve/blodprøve eller foretatt klinisk legeundersøkelse.)

Tidligere var det i innledningen til dagjeldende § 33 nr. 4 første ledd også en henvisning til § 33 nr. 2. Denne henvisningen ble fjernet ved lovendringen i 1991 som overflødig idet inndragning etter § 33 nr. 2 er en direkte følge av domfellelsen for promillekjøring eller etterfølgende alkoholnyttelse som bestemmelsen allerede har regnet opp. Ved beregningen av 5 års fristen ble det derfor i praksis sett bort fra inndragningstiden som følge av § 33 nr. 2, jf. *Myrner* s. 42–43.

3. Etter § 33 nr. 1 tredje ledd er fristen fem år. Den skal etter loven regnes fra domfellelsen for den forutgående handling, dvs. den dag dom ble avsagt. Ved anke er utgangspunktet også dagen for avsigelsen av underrettens dom dersom denne dom stadfestes. Oppheves underrettens dom, blir utgangspunktet en eventuell ny dom i underretten.

Fra den dato som følger av det som er sagt om den forutgående handling, regnes fem år fremover. Dersom promillekjøringen mv. eller den etterfølgende alkoholnyttelsen er skjedd innen disse fem år, skal førerretten tapes. Ved gjentagelsen er det m.a.o. forøvelsetidspunktet (gjerningstidspunktet) som er det avgjørende. Lovteksten i tidligere § 33 nr. 4 bokstav a var tidligere ikke helt klar her på dette punkt, men ble klargjort ved lovendringen i 1991 (Ot.prp. nr. 61 for 1989–90 s. 10). Lovteksten ble da i samsvar med den tolkning som var blitt lagt til grunn i praksis.

Fram til lovendringen i 1991 innebar denne tolkingen av dagjeldende § 33 nr. 4 første ledd at uttrykket «ilagt straff eller domfelt» ble gitt forskjellig innhold i første og annen del av nr. 4 første ledd. Tolkingen ble imidlertid akseptert av Stortingets ombudsmann for forvaltningen i en uttalelse av 15. desember 1986 i samband med en klagesak (724/86). Begrunnelsen for at gjerningstidspunktet bør være avgjørende for beregningen av femårsfristen, er at man vil reagere mot den som innen fem år etter han ble ilagt straff, på ny foregår seg ved en overtredelse av samme kategori. Dette er også prinsippet i straffeloven § 61. At det kan gå ut over femårsfristen før man rekker å ilegge selve straffen, bør ikke medføre at lovovertrederen går klar av den skjerpene reaksjon man har funnet nødven-

dig på grunn av gjentagelsen. Man kan også peke på det moment av tilfeldighet som ville komme til å knytte seg til inndragningsreaksjonen dersom den skulle være avhengig av hvor hurtig påtalemyndigheten kunne gjennomføre illeggelsen av straff for overtredelse nummer to.

Når det er gått mer enn fem år mellom reaksjonen for den forutgående handling og gjentagelseshandling, skal førerretten ikke fratras etter nr. 1 tredje ledd. Det var likevel vanlig å inndra for alltid når den mellomliggende tid ikke var så langt fra fem år. Hjemmelen er da § 33 nr. 1 annet ledd. Det vises til tapsforskriften § 3-10, som i utgangspunktet angir tap av førerretten fra 3 til 5 år.

Det er ikke uvanlig at den som har mistet førerretten etter denne tvingende regel i nr. 1 tredje ledd, på ny kjører i påvirket tilstand i en løpende tapsperiode for førerretten. Etter tapsforskriften § 3-11 skal nytt tap av førerretten for alltid regnes fra tidspunktet for annen føring.

Nr. 1 fjerde ledd

1. Etter lovendringen i juli 2003 er bestemmelsen en videreføring av tidligere § 33 nr. 4 annet ledd. Enhver har plikt til å hjelpe tilskadekomne (straffelovens § 242 annet ledd og § 387). Vtrl. § 12 konkretiserer denne plikten for trafikanter. Plikten er ikke bare straffesanksjonert. Etter § 33 nr. 1 fjerde ledd skal unnlatt hjelpeplikt i trafikken få følger også for førerkortet. Bestemmelsen tar bort det diskresjonære skjønn både hva angår om førerretten skal tapes og for hvor lenge, ved at bestemmelsen gir en regel om obligatorisk tap av førerretten for alltid. Her ligger forskjellen fra § 33 nr. 1 første ledd, som ville ha vært tapshjemmel ved unnlattelse av å oppfylle hjelpeplikten dersom vi ikke hadde hatt § 33 nr. 1 fjerde ledd.

2. Et vilkår for tap av førerretten er at førerkortinnehaveren har brukt motorvogn. Dette omfatter selvsagt føreren av motorvognen, også den som er ledsager ved øvingskjøring, jf. vtrl. § 26 siste ledd. Det er imidlertid tvilsomt om den som ikke fører, men i egenskap av passasjer blander seg inn i kjøringen omfattes av nr. 1 fjerde ledd. De beste grunner taler for å anvende samme tolking her som ellers når det gjelder uttrykket «føring» av motorvogn, jf. kommentaren til vtrl. § 22. *Myrner* s. 45 antar imidlertid at passasjerer ikke omfattes, og at bestemmelsen bare er anvendelig på føreren av motorvognen. *Myrner* viser til bestemmelsens alvorlige konsekvenser og at man i alle fall har § 33 nr. 1 første ledd å falle tilbake på.

3. Det er videre et vilkår for tap av førerrett at førerkortinnehaveren ved bruk av motorvognen har «voldt eller medvirket til trafikkuhell». Om hva som skal forstås med uttrykket «trafikkuhell», kan det vises til kommentaren til vtrl. § 12. Kravet om at man har voldt eller medvirket til, innebærer at det må være årsaksammenheng mellom førerkortinnehaverens opptreden og trafikkuhellet. Kravet til medvirkning blir da nokså strengt. Medvirkningsalternativet vil fortrinnsvis være anvendelig i saker hvor flere personer er implisert i trafikkuhellet, men

hvor ingen kan utpekes som hovedårsak til dette. Må man her oppstille et krav om aktiv medvirkning og at vedkommende er fysisk innblandet i uhellet?

Etter praksis er det imidlertid ikke nødvendig at førerkortinnehaveren kan klandres for uhellet, med andre ord at han har utvist skyld, og at dette er fastslått i en straffesak, jf. *Myrner* s. 44.

Sivilombudsmannen reiste i sak 2001-1108 spørsmål om ikke det burde kreves domfellelse også etter vtrl. § 3 eller et annet skade-/faredelikt for at politiet kunne legge til grunn at føreren har «voldt eller medvirket til» trafikkuhellet. Sivilombudsmannen mente at det knytter seg retts tekniske betenkeligheter til at forvaltningen kan beslutte inndragning av førerkort basert på en side av faktum som ikke har vært prøvet i en forutgående straffesak. Saken er omtalt i Juristkontakt nr. 4 for 2002 s. 20. Politidirektoratet opprettholdt imidlertid sin forståelse av nr. 1 fjerde ledd på dette punkt (sak 01/00983 63). Spørsmålet stiller seg annerledes etter lovendringen i juli 2003, hvor kompetansen er overført fra politiet til domstolene.

Som det fremgår av dette er det langt fra alle overtredelser av hjelpeplikten i vtrl. som fører til obligatorisk tap av føreretten for alltid. For de tilfeller som ikke faller inn under § 33 nr. 1 fjerde ledd, må hjemmelen i tilfelle søkes i § 33 nr. 1.

4. Førerkortinnehaveren må videre være ilagt straff for å ha unnlatt å yte hjelp. Vilkåret «ilagt straff» kreves også etter § 33 nr. 1 første ledd og det kan vises til kommentaren til denne bestemmelsen. Straffen må gjelde unnlatt hjelpeplikt, dvs. overtredelse av vtrl. § 12, eller overtredelse av straffeloven § 242 annet ledd. Det er imidlertid ikke nok til tap av førerett at unnlatt hjelpeplikt er tatt med i dommen bare som et straffskjerpene moment.

5. Det er krav at «noen» kom til «skade». Noen viser tilbake på mennesker, neppe dyr. Forarbeidene gir ingen veiledning her. Praksis har lagt seg på at tap av førerett bare skal skje ved unnlatt hjelpeplikt overfor mennesker. Ser man på den meget strenge reaksjon, er det grunn til en slik forsiktig tolking. Etter omstendighetene kan imidlertid unnlatt hjelpeplikt overfor dyr være del av et straffbart forhold som kan gi grunnlag for inndragning med hjemmel i § 33 nr. 1 første ledd. Med skade må forstås enhver skade på menneske, forutsatt at skaden ikke er så ubetydelig at straff ikke er anvendelig.

6. Tap av føreretten skal skje «for alltid», jf. likevel § 33 nr. 1 sjette ledd og § 40. Det vises også til tapsforskriften § 6-1, jf. § 1-5.

Nr. 1 femte ledd

Forskriftshjemmelen er ny i § 33 og ble tilføyd ved lovendringen 4. juli 2003 nr. 77. Bestemmelsen er tatt inn i loven for å sikre at tidligere gjeldende inndragningspraksis blir videreført selv om reaksjonen etter lovendringen i juli 2003 i mange tilfeller skal fastsettes av domstolene eller i forelegg (i kraft 1. januar 2004). Utkast til ny forskrift ble av Justisdepartementet sendt på høring 25. sep-

tember 2003 og ble som nevnt fastsatt 19. desember 2003 nr. 1660 (tapsforskriften), i kraft 1. januar 2004. Forskriftens formål er å gi grunnlag for likebehandling ved fastsettelse av tap av førerett og sperrefrist som følge av ifagt straff mv., se tapsforskriften § 1-1. Det kan reises prinsipielle innvendinger mot på denne måten å legge så sterke føringer på domstolenes skjønnsutøvelse.

Nr. 1 sjette ledd

Denne bestemmelsen er også ny etter lovendringen 4. juli 2003 nr. 77. Bestemmelsen er gitt som en «sikkerhetsventil» for at det skal være mulig å fravike de lov- eller forskriftsbestemte minstefrister dersom disse får urimelige følger i enkelttilfeller. Bestemmelsen viderefører i hovedsak tidligere vtrl. § 39 tredje og fjerde ledd. Adgangen til å gå under lov- eller forskriftsbestemte minstefrister er snever, og det er meningen at adgangen bare skal anvendes i unntakstilfeller, se Ot.prp. nr. 52 (2002-2003) s. 74. Bestemmelsen må antas ikke bare å omfatte adgang til å gå under fastsatt minstetid, men også å gi adgang til å bestemme at tapet av føreretten bare skal gjelde for en fastsatt tid, ikke for «alltid». Tapsforskriften § 1-5 fastsetter at minstetiden skal være 5 år når tap av retten til å føre førerkortpliktig motorvogn er fastsatt for alltid etter tvingende regler i vtrl. § 33 nr. 1 tredje og fjerde ledd.

Søknad om forkorting av perioden for fastsatt tap av førerett på grunn av etterfølgende forhold er omhandlet i tapsforskriften § 9-1, jf. vtrl. § 40. Vedtak om forkorting av tapsperioden må også kunne gjelde lemping av krav om ny førerprøve for gjenerverv av førerett.

Nr. 2

1. § 33 nr. 2 gir lovhjemmel for et system med *prikkbelastning av førerkort* og forutsetter at det blir gitt nærmere forskrifter om ordningen. Forskrift om prikkbelastning ble gitt ved kgl. resolusjon 19. september 2003 nr. 1164, i kraft 1. januar 2004. Forskriften gjelder overtredelser begått etter 1. januar 2004.

Bestemmelsen i § 33 nr. 2 ble opprinnelig innført som et nytt første ledd i § 33 nr. 1 ved lov 21. juni 2002 nr. 40 og ble satt i kraft straks, men iverksettelse av prikkbelastningsordningen ble planlagt til 1. januar 2004 når forskriften om prikkbelastning var fastsatt og de datatekniske løsninger var på plass, jf. Ot.prp. nr. 71 (2001-2002). Lovendringen ble gjennomført mot stemmene fra Fremskrittspartiet, jf. Innst. O. nr. 60 (2001-2002) s. 6-7. Ved lovendringen i juli 2003 ble bestemmelsen om prikkbelastning tatt inn som nr. 2 i § 33.

Til tross for den meget vidtgående adgang gjeldende vtrl. gir til å frata innehaveren førerett, har man lenge vurdert et system med inndragning av førerkort (tap av førerett) basert på en ordning med prikkbelastning. En slik ordning gir adgang til tap av føreretten på grunnlag av flere mindre overtredelser av vegtrafikklovgivningen («prikk» i førerkortet).